

IP CHALLENGE 2014 – PÓŁFINAŁ – ROZWIĄZANIE KAZUSU

DRUŻYNA: NIERÓWNA PAPUGA

Analizę przedstawionego stanu faktycznego należy rozpocząć od ustalenia charakteru wytworu, którego dotyczą ewentualne naruszenia. Zatem w pierwszej kolejności omówiona zostanie możliwość zakwalifikowania „Instrukcji postępowania w przypadku spotkania z kosmitą”¹ jako utworu, a także kwestia ustalenia podmiotu uprawnionego do wykonywania ewentualnych praw autorskich. W tym zakresie należy zwłaszcza rozważyć skutki zawarcia umowy o dzieło zawartej przez Instytut Rozwiązywania Problemów Kosmosu instytut badawczy² z Powiatem Bermudy. Dla IRPK zostaną określone potencjalne kroki prawne z zakresu własności intelektualnej przeciwko autorowi Pawłowi Orangutanowi³ oraz Wydawnictwu Z Kosmosa S.A.⁴. Z kolei dla Wydawnictwa będą przedstawione możliwe środki ochrony przeciwko zarzutowi naruszenia prawa autorskiego. Na zakończenie należy dokonać analizy przysługujących IRPK środków prawnych pod kątem sytuacji Instytutu w ewentualnym sporze sądowym, zarówno na etapie przygotowania, jak i we właściwym procesie. W szczególności omówione będą możliwości zabezpieczenia dowodów, roszczeń oraz uzyskania informacji dotyczących naruszenia. Wskazane będą także dowody konieczne do przeprowadzenia oraz możliwa replika Instytutu na ewentualne zarzuty Wydawnictwa. Stan prawny uwzględniono na dzień 10 marca 2014 r.

Instrukcja jako przedmiot prawa autorskiego

Na początku należy rozważyć, czy sporządzona przez IRPK Instrukcja stanowi przedmiot prawa autorskiego w świetle polskiej Ustawy o prawie autorskim⁵.

Abstrahując na razie od kwestii przeznaczenia Instrukcji, z punktu widzenia ustawowej definicji utworu (art. 1 ust. 1 u.p.a.p.p.) należy zwrócić uwagę na następujące okoliczności dotyczące Instrukcji:

Czy jest to wytwór człowieka? Choć nie mamy na ten temat informacji, możemy bez większego ryzyka założyć, że Instrukcja została sporządzona przez człowieka

Czy został ustalony? – tj. czy została nadana wytworowi postać umożliwiającą zapoznanie się z nim osobom innym poza autorem – nie ulega wątpliwości, że przesłanka ta jest spełniona, bo

---

¹ Dalej jako: „Instrukcja”.

² Dalej jako: „Instytut” lub „IRPK”.

³ Dalej jako: „Autor”.

⁴ Dalej jako: „Wydawnictwo”.

⁵ Ustawa z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych (tekst jedn. Dz. U. z 2006 r. Nr 90, poz. 631 ze zm.), dalej jako: „u.p.a.p.p.”.

Instrukcja została wyrażona na piśmie.

Czy stanowi przejaw działalności twórczej? – tj. czy stanowi rezultat działalności o charakterze kreatywnym, czy mamy do czynienia z subiektywnie nowym wytworem intelektu⁶. Przesłanka ta przez znaczną część doktryny jak i orzecznictwo jest ujmowana minimalistycznie. W świetle tej interpretacji przesłankę tę spełnia wytwór, który nie jest efektem działalności jedynie rutynowej czy zdeterminowanej w sposób pozbawiający twórcę swobody dokonywania wyborów⁷. W odniesieniu do Instrukcji można stwierdzić, że pomimo pewnego zdeterminowania (np. prawidłami określającymi sposób formułowania aktów normatywnych – co do możliwości takiego zaklasyfikowania Instrukcji patrz dalsze uwagi), stanowi ona w tym ujęciu przejaw działalności twórczej. Na marginesie warto zaznaczyć, że w świetle bardziej rygorystycznych teorii rezultat oceny mógłby być inny (np. ze względu na zbyt niski poziom doniosłości kulturowej⁸), niemniej jednak orzecznictwo nadal skłania się raczej ku liberalnemu ujęciu przesłanki działalności twórczej.

Czy charakteryzuje się indywidualnością? – tj. czy wytwór nosi pewne piętno osobiste, względnie czy rezultat działalności twórczej dostatecznie różni się w stosunku do wcześniej powstałych wytworów⁹. Wskazuje się, że przy ocenie indywidualności należy uwzględnić rodzaj dzieła¹⁰. SN ocenił jako przydatny przy ocenie tej przesłanki test statystycznej jednorazowości M. Kummera¹¹. Test polega na ustaleniu, czy wcześniej powstał taki sam wytwór, a następnie stwierdzeniu, czy jest statystycznie prawdopodobne, że osoba o podobnych cechach i w podobnej sytuacji co twórca badanego utworu osiągnęłaby taki sam rezultat działalności twórczej. Na podstawie dostępnych informacji nie sposób jednoznacznie przesądzić, czy Instrukcja spełnia przesłankę indywidualności, jednak w świetle dotychczasowego orzecznictwa rozszerzającego zakres ochrony, nie wydaje się nazbyt ryzykowną oceną przyznającą Instrukcji przymiot indywidualności.

Pomimo istnienia wskazanych przez nas obszarów niepewności, naszym zdaniem bez większego ryzyka można twierdzić, że Instrukcja mieściła się w definicji utworu.

W następnej kolejności należy rozważyć, czy względem Instrukcji nie znajduje zastosowanie wyłączenie dotyczące aktów normatywnych i ich urzędowych projektów (art. 4 pkt 1 u.p.a.p.p.).

W doktrynie wskazuje się, że wyłączenie wyrażone w art. 4 u.p.a.p.p. obejmuje zarówno

---

⁶ Zob. wyrok SA w Poznaniu z dnia 7 listopada 2008 r., sygn. akt I ACa 800/07.

⁷ Komentarz do art. 1, [w:] *Prawo autorskie i prawa pokrewne. Komentarz*, red. J. Barta, R. Markiewicz, SIP LEX 2011.

⁸ Por. W. Machała, *Utwór. Przedmiot prawa autorskiego*, Warszawa 2013, s. 138. i n.

⁹ Zob. wyrok SA w Krakowie z dnia 29 października 1997 r., sygn. akt I ACa 477/97. Podkreślono, że chodzi tu o indywidualność przejawiającą się w samym wytworze, a nie w procesie twórczym.

¹⁰ Zob. wyrok SN z dnia 27 lutego 2009 r., sygn. akt V CSK 337/08.

¹¹ *Ibidem*.

majątkowe jak i osobiste prawa autorskie. W rezultacie nie ma możliwości dochodzenia roszczeń przyznanych autorowi przez prawo autorskiego. Niemniej jednak Sąd Najwyższy wskazał, że wyłączenie ustanowione w art. 4 nie może być „*utożsamiane ze swobodą reprodukcji i rozpowszechniania wymienionych tam kategorii materiałów; swoboda w tym zakresie może być ograniczona przepisami innych ustaw (np. przepisami o prawie chronionej tajemnicy, przepisami o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji, przepisami o ochronie dóbr osobistych)*”¹². Przy czym wymaga podkreślenia, że należy wykazać bezprawność takiego wykorzystania, oraz że wystąpienie z roszczeniem nie może służyć niejako wkroczeniu bocznym wejściem w zakres ochrony prawnoautorskiej (innymi słowy nie może prowadzić do naruszenia zasady *numerus clausus* praw wyłącznych¹³).

Tak czy inaczej, kwestia tego, czy Instrukcja stała się aktem normatywnym w rezultacie jej opublikowania w Dzienniku Urzędowym Powiatu Bermudy i z tego powodu uległa wyłączeniu spod ochrony prawnoautorskiej jest kluczowa dla dalszej analizy.

Akt normatywny to „akt ustanawiający normy prawne”¹⁴, normy postępowania o charakterze abstrakcyjnym i generalnym. Normy wyrażone w Instrukcji zdecydowanie mają charakter generalny (są skierowane do pewnej kategorii adresatów nie wskazanych indywidualnie oraz odnoszą się do generalnie wskazanego typu sytuacji), jak również abstrakcyjny (nie określają jednorazowego zachowania). Pomimo wskazania w Instrukcji, że jej postanowienia „mają charakter niewiążących zaleceń” nie przesądza to o braku normatywnego charakteru jej treści.

Dla oceny, czy dany akt jest aktem normatywnym ważne jest również ustalenie, czy został wydany przez powołany do tego organ państwa. Zarządzenie Starosty ma charakter aktu prawa wewnętrznego w rozumieniu art. 93 Konstytucji¹⁵, ponieważ reguluje postępowanie osób podległych organowi – pracowników Starostwa. Tego rodzaju akt wciąż musi mieć podstawę prawną, która może jednak mieć charakter nieco bardziej ogólny i wynikać z realizacji zadań oraz kompetencji organu. W przedstawionym stanie faktycznym brak takiej podstawy prawnej, ponieważ żaden przepis prawa powszechnie obowiązującego nie przyznaje Staroście ani Powiatowi kompetencji czy zadań w zakresie kontaktów z reprezentantami cywilizacji pozaziemskich. W szczególności taka podstawa nie wynika z Ustawy o samorządzie powiatowym¹⁶. Co więcej, kompetencje i zadania obejmujące relacje zagraniczne, za jakie można by uznać kontakty

¹² Wyrok SN z dnia 26 września 2001 r., sygn. akt IV CKN 458/00.

¹³ Zob. Komentarz do art. 4, [w:] *Prawo autorskie i prawa pokrewne. Komentarz*, red. J. Barta, R. Markiewicz, SIPLEX 2011.

¹⁴ Art. 1 pkt 2 nieobowiązującej już Ustawy z dnia 28 listopada 1991 r. o Trybunale Konstytucyjnym (Dz. U. Nr 102, poz. 643 ze zm.).

¹⁵ Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. Nr 78, poz. 483 ze zm.). Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem Trybunału Konstytucyjnego system aktów prawa wewnętrznego ma charakter otwarty i mogą one być wydawane również w formach i przez podmioty niewymienione w art. 93, por. Komentarz do art. 93, [w:] B. Banaszak, *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz*, Warszawa 2012.

¹⁶ Ustawa z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (tekst jedn. Dz. U. z 2013 r. poz. 595 ze zm.).

przedstawiciele państwa z kosmitami, zostały na mocy Konstytucji wyraźnie zastrzeżone dla Prezydenta oraz Rady Ministrów. Alternatywnie, gdyby uznać sferę kontaktów z przybyszami z kosmosu za nowy rodzaj kompetencji, przysługiwałaby ona Radzie Ministrów na mocy domniemania z art. 146 ust. 2 Konstytucji. W żadnym razie nie można natomiast uznać, że opisane w Instrukcji spotkania mają charakter np. klęsk żywiołowych, ponieważ Instrukcja nie opisuje sytuacji inwazji na Ziemię najeźdźców spoza Układu Słonecznego¹⁷. Podsumowując, Instrukcja nie stanowi aktu normatywnego ze względu na brak podstawy prawnej – Starosta nie miał żadnej kompetencji do jej wydania.

Abstrahując od powyższych argumentów warto przyjrzeć się także kwestii ogłoszenia Instrukcji jako zarządzenia Starosty w Dzienniku Urzędowym Powiatu Bermudy. Ustawa o ogłaszaniu aktów normatywnych¹⁸ nie przewiduje istnienia takiego dziennika urzędowego. Akty prawa miejscowego stanowione przez organ powiatu ogłaszane są w wojewódzkim dzienniku urzędowym¹⁹. Zgodnie z art. 28 u.o.a.n. starosta prowadzi ponadto elektroniczny zbiór aktów prawa miejscowego stanowionych przez powiat. W praktyce zarządzenia starosty ogłaszane są w wojewódzkim dzienniku urzędowym, udostępniane są w zbiorze elektronicznym, jak również za pośrednictwem Biuletynu Informacji Publicznej starostwa powiatowego²⁰, niekiedy są też dodatkowo ogłaszane w formie zwyczajowo przyjętej (np. zarządzenie porządkowe wywieszane w gablotce w budynku starostwa). Niemniej jednak nie ma podstawy prawnej dla wydawania przez starostę Dziennika Urzędowego. Ze względu na brak oparcia w przepisach urzędowego charakteru tego publikatora, ogłoszenie zarządzenia Starosty w Dzienniku Urzędowym przy braku stosownej promulgacji we właściwym publikatorze może budzić uzasadnione wątpliwości co do charakteru prawnego zarządzenia.

Niezależnie od powyższych uwag, które przemawiają przeciwko uznaniu Instrukcji za akt normatywny w rozumieniu art. 4 u.p.a.p.p., należy rozważyć pozycję IRPK w sytuacji, gdyby Instrukcja została mimo wszystko uznana za akt normatywny. Może się wtedy okazać ważne uwzględnienie okoliczności, jaki tytuł prawny do wykorzystania projektu Instrukcji miał Powiat – w doktrynie można bowiem spotkać się z poglądem, że wydanie aktu zawierającego utwór chroniony z naruszeniem prawa może stanowić tzw. inkorporację bezprawną, a przez to nie prowadzić do wyłączenia ochrony prawnoautorskiej, pomimo funkcjonowania w obrocie prawnym

---

¹⁷ Zresztą również wtedy nie można by tej materii uznać za kompetencję Starosty i Powiatu. Byłaby to raczej kwestia obronności kraju zastrzeżona dla innych organów.

¹⁸ Ustawa z dnia 20 lipca 2000 r. o ogłaszaniu aktów normatywnych i innych aktów prawnych (tekst jedn. Dz. U. z 2011 r. Nr 197, poz. 1172), dalej jako „u.o.a.n.”.

¹⁹ Art. 13 pkt 2 u.o.a.n.

²⁰ BIP prowadzony jest na podstawie ustawy z dnia 6 września 2001 r. o dostępie do informacji publicznej (Dz. U. Nr 112, poz. 1198 ze zm.).

jako obowiązujące źródło prawa²¹.

Jeżeli Powiat nie miał tytułu prawnego do wykorzystania Instrukcji – do czego odnieśliśmy się w dalszej części opinii – to wydanie zawierające ją zarządzenia Starosty rodzi odpowiedzialność po stronie tego organu, przy czym mogą się pojawić pewne trudności w realizacji niektórych roszczeń przysługujących Instytutowi (np. sąd nie mógłby nakazać usunięcia skutków naruszenia poprzez uchylene zarządzenia). Z kolei realizacja żądań w stosunku do podmiotów wykorzystujących Instrukcję w przekonaniu, że jest to akt normatywny nie podlegający ochronie prawnoautorskiej jest zagadnieniem problematycznym w doktrynie i nie poruszonym jak dotychczas w orzecznictwie. Niemniej jednak niektórzy autorzy wskazują także w tej sytuacji istnienie możliwości wystąpienia z roszczeniami²².

IRPK jako uprawniony do wykonywania praw autorskich do Instrukcji

Stwierdziwszy powyżej, że Instrukcja stanowi utwór w rozumieniu art. 1 ust. 1 u.p.a.p.p., należy w dalszej kolejności rozważyć, komu przysługują prawa autorskie do utworu. Zgodnie z dyspozycją art. 8 ust. 1 u.p.a.p.p., prawa autorskie przysługują twórcy, chyba że ustawa stanowi inaczej. W szczególności pierwotne nabycie autorskich praw majątkowych na rzecz podmiotu innego niż twórca przewidują art. 11, art. 70 ust. 1 i art. 74 ust. 3 u.p.a.p.p., zaś art. 12 u.p.a.p.p. przewiduje nabycie pochodne przez pracodawcę tzw. utworu pracowniczego. Przedstawiony stan faktyczny nie uprawnia do twierdzenia, by wystąpił stan przewidziany w hipotezach norm regulujących powyższe wyjątki. Z opisu stanu faktycznego nie wynika również, by doszło do przeniesienia autorskich praw majątkowych (kwestia ta będzie jeszcze omówiona). Należy zatem przyjąć, że autorskie prawa majątkowe oraz prawa osobiste do Instrukcji przysługują jej twórcy (ewentualnie kilku twórcom; w dalszych wywodach będzie używane określenie „twórca”).

Niewątpliwie IRPK nie jest twórcą Instrukcji, ponieważ może nim być tylko osoba fizyczna²³, a nie osoba prawna²⁴. Opis stanu faktycznego nie wskazuje żadnych osób fizycznych, które opracowały Instrukcję. Prowadzi to do wniosku, że osoba twórcy nie jest znana. Art. 8 ust. 3 u.p.a.p.p. przewiduje w takiej sytuacji, że prawa autorskie nieujawnionego twórcy wykonuje producent lub wydawca utworu. Przepisy prawa autorskiego nie definiują pojęcia „producenta” ani „wydawcy”. Art. 15 u.p.a.p.p. ustanawia jedynie domniemanie prawne wzruszalne, że jest nim osoba, której nazwisko lub nazwę uwidoczniono w tym charakterze na przedmiotach, na których

---

²¹ Zob. Z. Pinkalski, *Wyłączenia spod ochrony prawnoautorskiej – art. 4 u.p.a.p.p. i pr. pokr.*, ZNUJ PPWI 4/2009, s. 58-59.

²² J. Barta, R. Markiewicz, *Prawo autorskie*, Warszawa 2013, s. 76.

²³ A. Nowicka, *Podmiot prawa autorskiego [w:] System prawa prywatnego, t. XIII, Prawo autorskie*, red. J. Barta, Warszawa 2007, s. 67.

²⁴ IRPK jest osobą prawną jako instytut badawczy, zgodnie z art. 1 ust. 2 Ustawy z dnia 30 kwietnia 2010 r. o instytutach badawczych (Dz. U. Nr 96, poz. 618 ze zm.).

utwór utrwalono, albo podano do publicznej wiadomości w jakikolwiek sposób w związku z rozpowszechnianiem utworu. Należy zatem rozważyć, czy IRPK może wykonywać prawa nieujawnionego twórcy do Instrukcji jako producent lub wydawca. Właściwsze wydaje się posługiwanie w odniesieniu do IRPK pojęciem „wydawcy”, ponieważ pojęcie „producenta” odnosi się raczej do podmiotów uczestniczących w powstaniu specyficznych kategorii utworów²⁵. Z przedstawionego stanu faktycznego nie wynika, by IRPK został oznaczony jako wydawca na egzemplarzu Instrukcji wydanym Starostwu. Nie podano również nazwy Instytutu przy opublikowaniu Instrukcji w Dzienniku Urzędowym Powiatu Bermudy (należy zastrzec, że kwestia kwalifikacji tego opublikowania jako rozpowszechniania będzie omówiona dalej). Powołanie się na domniemanie z art. 15 u.p.a.p.p. napotyka zatem na istotne trudności.

Okoliczność, że IRPK jest wydawcą Instrukcji należy wobec tego wykazać w inny sposób. Pomocny może okazać się tutaj wyrok Sądu Apelacyjnego w Krakowie²⁶, w którego uzasadnieniu podjęto próbę zdefiniowania pojęcia producenta utworu audiowizualnego. Sąd wskazał, że „[o] kwalifikacji tej [bycia producentem] rozstrzygają łącznie trzy cechy: strona pozwana ponosiła ciężar finansowy kosztów wytworzenia filmu i ryzyko jego eksploatacji, zorganizowała techniczne i rzeczowe przesłanki produkcji filmu i zawarła we własnym imieniu i na własny rachunek umowę o stworzenie utworu audiowizualnego”. Powyższa definicja może zostać zastosowana *per analogiam* również w celu określenia wydawcy²⁷. Ze stanu faktycznego wynika bowiem, że IRPK „opracował” Instrukcję, co naturalnie obejmuje także zapewnienie stosownych środków finansowych, organizacyjnych i związane z tym ryzyko. Ponadto, to IRPK zawarł z Powiatem Bermudy umowę, której przedmiotem było opracowanie Instrukcji. IRPK działał przy tym we własnym imieniu i na własny rachunek. Powyższe fakty pozwalają na przyjęcie, że IRPK jest wydawcą Instrukcji i może wykonywać prawa autorskie przysługujące jej nieujawnionemu twórcy. W przyszłym procesie o naruszenie można się tutaj posłużyć domniemaniem faktycznym na podstawie art. 231 Kodeksu postępowania cywilnego²⁸. Na zakończenie należy dookreślić zakres pojęcia „wykonywania prawa autorskiego”. Ponieważ przepisy ustawy nie ustanawiają żadnych ograniczeń, należy uznać że obejmuje ono wszelkie możliwe czynności dotyczące zarówno praw autorskich osobistych, jak i majątkowych. W szczególności, wydawca może występować

---

²⁵ Komentarz do art. 15, pkt 2, [w:] *Prawo autorskie i prawa pokrewne. Komentarz*, red. J. Barta, R. Markiewicz, SIP LEX 2011.

²⁶ Wyrok SA w Krakowie z dnia 14 stycznia 2003 r., sygn. akt I ACa 1137/02.

²⁷ Próby definicji podejmowane w literaturze są zbliżone do cytowanego orzeczenia i podkreślają, że producent lub wydawca podejmuje działania w sferze organizacyjnej i finansowej prowadzące do powstania utworu oraz ponosi związane z tym ryzyko. Zob. I. Matusiak, *Inne podmioty praw autorskich do gry komputerowej*, [w:] *Gra komputerowa jako przedmiot prawa autorskiego*, SIP LEX 2013; P. Ślęzak, *Producent audiowizualny*, [w:] *Umowy w zakresie współczesnych sztuk wizualnych*.

²⁸ Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (tekst jedn. Dz. U. z 2014 r. poz. 101), dalej jako: „k.p.c.”.

z roszczeniami wobec podmiotów naruszających te prawa²⁹, a nawet skutecznie przenieść prawa majątkowe³⁰. Warto jednak odnotować postulat stosowania tutaj przepisów o *negotiorum gestio*³¹ (art. 752 i nast. Kodeksu cywilnego³²), co przekłada się na obowiązek działania wydawcy z korzyścią dla twórcy, zgodnie z jego prawdopodobną wolą oraz z zachowaniem należytej staranności.

Skutki prawne zawartej umowy o dzieło w sferze prawa autorskiego

Kolejnym zagadnieniem wymagającym omówienia jest kwestia skutków prawnych w sferze prawa autorskiego umowy o dzieło zawartej przez IRPK z Powiatem Bermudy w dniu 13 lipca 2012 r. Według przedstawionego stanu faktycznego, umowa ta zobowiązywała IRPK do opracowania Instrukcji w określonym terminie oraz wydania jej Starostwu. Natomiast obowiązkiem Powiatu była wypłata wynagrodzenia. IRPK spełnił w terminie obowiązki wynikające z umowy i otrzymał umówione wynagrodzenie. Umowa nie zawierała żadnych postanowień dotyczących przeniesienia praw autorskich majątkowych, choćby w części, ani udzielenia licencji. Stan faktyczny zbliżony do opisanego wystąpił w sprawie dotyczącej sporządzenia koncepcji urbanistyczno-architektonicznej, która była przedmiotem wyroku Sądu Najwyższego³³. W powołanej sprawie zamawiający próbował przenieść autorskie prawa majątkowe do koncepcji na osobę trzecią, argumentując że uzyskał je na podstawie zawartej z wykonawcą umowy o dzieło. Umowa nie zawierała żadnych postanowień o przeniesieniu praw ani udzieleniu licencji. Sąd wskazał na *essentialia negotii* umowy o dzieło w postaci wykonania oznaczonego dzieła oraz zapłaty wynagrodzenia. Następnie zrekonstruował *essentialia negotii* umowy, której przedmiotem jest utwór (lub egzemplarz utworu). Taka umowa powinna określać następujące elementy: „*rodzaj utworu (nośnika), postać ustalenia utworu, forma rozporządzenia, zakres korzystania (pola eksploatacji) i wynagrodzenie*”. Sąd uznał że przedmiot zawartej umowy stanowiło jedynie dzieło, które zarazem niejako „dodatkowo” było utworem. Wypada zaznaczyć, że to ujęcie zostało skrytykowane. E. Traple wskazała w głosie do wyroku³⁴, że sąd wymienił raczej *essentialia negotii* umowy rozporządzającej prawami autorskimi i zwróciła uwagę, że dla zawartej umowy właściwsze byłoby określenie „umowa o dzieło autorskie”, tzn. umowa o dzieło, której przedmiotem jest utwór. Zarazem autorka zaznaczyła istotne z punktu widzenia omawianego stanu faktycznego skutki

---

²⁹ Komentarz do art. 8, pkt 17, [w:] *Prawo autorskie i prawa pokrewne. Komentarz*, red. J. Barta, R. Markiewicz, SIP LEX 2011.

³⁰ A. Nowicka, *op. cit.*, s. 71.

³¹ *Ibidem*.

³² Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (tekst jedn. Dz. U. z 2014 r. poz. 121), dalej jako: „k.c.”.

³³ Wyrok SN z dnia 18 czerwca 2003 r., sygn. akt II CKN 269/01.

³⁴ E. Traple, *Utwór jako przedmiot umowy o dzieło – glosa do wyroku SN z dnia 18 czerwca 2003 r., II CKN 269/01*, Glosa 2/2005.

pominięcia w takiej umowie problematyki praw autorskich: „*umowa o dzieło autorskie nie musi zawierać żadnych postanowień dotyczących upoważnienia do korzystania z autorskich praw majątkowych i brak takich postanowień powoduje stosunkowo często [...] wątpliwości co do tego, czy zamawiający uzyskał jakiegokolwiek, nawet niewyłączne, prawo korzystania z dzieła*”. Również w cytowanym orzeczeniu sąd wskazał, że zawarta umowa o dzieło nie przeniosła praw autorskich, w szczególności ze względu na wyrażoną w art. 52 ust. 1 u.p.a.p.p. zasadę autonomiczności praw. Zgodnie z tą regułą, przejście prawa własności egzemplarza utworu nie pociąga za sobą przejścia praw autorskich majątkowych. Również kodeksowa regulacja umowy o dzieło nie podejmuje problematyki prawnoautorskiej. W tym zakresie w orzeczeniu przyjęto jedynie, że na podstawie umowy o dzieło zamawiający nabył prawo wykorzystania utworu do jednej budowy, ponieważ taki skutek został wyraźnie przewidziany w art. 61 u.p.a.p.p.

Brak w prawie autorskim przepisów przewidujących podobne skutki w zakresie udzielenia licencji lub przeniesienia praw, które mogłyby mieć zastosowanie do przedstawionego stanu faktycznego. W szczególności nie sposób za takie przepisy uznać art. 49 ust. 1 ani art. 65 u.p.a.p.p., które stanowią tylko reguły interpretacyjne dla umów już zawierających stosowne postanowienia. Niewątpliwie IRPK nie mógł także na mocy tej umowy przenieść na Powiat jakichkolwiek autorskich praw majątkowych do Instrukcji ani udzielić licencji wyłącznej, ponieważ wymaga to formy pisemnej pod rygorem nieważności (odpowiednio art. 53 oraz art. 67 ust. 5 u.p.a.p.p.). W literaturze postuluje się, by rezultat zaniechania uregulowania przez strony kwestii przejścia praw korygować poprzez przyjęcie, że doszło co najmniej do zawarcia ustnej umowy licencji niewyłącznej³⁵. Przedstawiony stan faktyczny nie upoważnia do tego rodzaju interpretacji zawartej przez IRPK umowy³⁶, w szczególności ze względu na wymóg wyraźnego określenia pól eksploatacji w umowie licencyjnej stosownie do art. 41 ust. 2 u.p.a.p.p.

Nie sposób też uznać, że skutek przejścia praw lub udzielenia licencji miałyby mieć „wydanie” Instrukcji, ponieważ słowo to odnosi się do przeniesienia posiadania jej fizycznego egzemplarza (rzeczy w rozumieniu art. 45 k.c.) – nie sposób „wydać” w tym rozumieniu utworu. Przedstawiony stan faktyczny nie daje podstaw do stwierdzenia, by strony nadały temu określeniu inne znaczenie. Za takim rozumieniem pojęcia „wydania rzeczy” przemawiają także sformułowania k.c., które odnoszą się do przedmiotów materialnych, m.in. art. 222 § 1 (roszczenie windykacyjne), art. 307 § 1 (zastaw jako czynność realna), art. 348 (przeniesienie posiadania rzeczy), art. 406 (wydanie korzyści w naturze) czy art. 461 § 1 (prawo zatrzymania). Ponadto, wydanie ma nastąpić

---

³⁵ E. Traple, *Rola umowy o dzieło w prawie autorskim*, [w:] *Umowy o eksploatację utworów w prawie polskim*, SIPLEX 2010.

³⁶ Należy zaznaczyć, że IRPK mógłby bronić się przed ewentualnym ustaleniem istnienia ustnej licencji niewyłącznej kwestionując prawidłowość reprezentacji Powiatu przy zawieraniu umowy na podstawie art. 48 ust. 1 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (tekst jedn. Dz. U. z 2013 r., poz. 595 ze zm.).

na rzecz Starostwa, czyli urzędu (aparatu pomocniczego) Starosty. Starostwo, w przeciwieństwie do Powiatu, nie może być podmiotem praw i obowiązków – nie ma zdolności prawnej. Wszystkie powyższe okoliczności świadczą o tym, że Powiat nie nabył na podstawie zawartej z IRPK umowy o dzieło żadnych autorskich praw majątkowych do Instrukcji jako utworu ani też prawa do korzystania z niego na zasadzie licencji niewyłącznej lub wyłącznej. Po wydaniu egzemplarza na Powiat przeszło jedynie prawo własności rzeczy.

Potencjalne kroki prawne IRPK przeciw wydawcy i autorowi Książki

Uprawnionemu do utworu przysługuje niezwykle szeroki zakres uprawnień, który tłumaczony jest konstrukcją monopolu autorskiego lub teorią własnościową proponowaną przez E. Traple. *Ius negativum*³⁷ przysługujące twórcy polega na możliwości zabrania innym korzystania z jego utworu w tym samym zakresie. Włączenie Instrukcji w całości do książki „Kosmiczne bzdety”³⁸, utrwalenie i następnie zwielokrotnienie jej egzemplarzy zakończone publikacją bez zgody IRPK mogą niewątpliwie stanowić bezprawną ingerencję w monopol prawnoautorski twórcy Instrukcji. Naruszenie polega także na wprowadzeniu do obrotu egzemplarzy Książki oraz innych formach rozpowszechniania utworu, np. sporządzeniu i sprzedaży e-booków lub audiobooków. Wreszcie, naruszenie stanowi nawet samo wkroczenie w sferę możliwości decydowania o ekonomicznej eksploatacji utworu. Trudno natomiast kwalifikować krytyczny i złośliwy komentarz jako bezprawną ingerencję w sferę uprawnień autorskich. Wyżej wykazano już, że IRPK jako wydawca Instrukcji, zgodnie z art. 8 ust. 3 u.p.a.p.p., może wykonywać za twórcę prawa autorskie także poprzez dochodzenie roszczeń przeciwko Autorowi Książki oraz Wydawnictwu. Działania tych podmiotów należy uznać za współsprawstwo, zaś łączące ich najprawdopodobniej w związku z publikacją Książki umowy świadczyłyby o istnieniu porozumienia. Zgodnie z art. 441 § 1 k.c. odpowiedzialność ma charakter solidarny.

Analizę potencjalnych kroków prawnych IRPK z zakresu własności intelektualnej należy rozpocząć od rozważenia kwestii roszczeń z tytułu naruszenia praw autorskich osobistych. Następnie omówione będą roszczenia dotyczące praw majątkowych. W rozważaniach pominięte będą natomiast roszczenia z tytułu naruszenia dóbr osobistych IRPK (art. 23-24 k.c., w szczególności mogła ucierpieć renoma IRPK), czynów nieuczciwej konkurencji (ustawa o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji³⁹) oraz odpowiedzialność karna na podstawie art. 115 i nast. u.p.a.p.p. Odstąpienie od omówienia powyższych środków prawnych uzasadnia fakt, że

---

³⁷ J. Barta, R. Markiewicz, *Prawo autorskie*, Warszawa 2013, s. 127.

³⁸ Dalej jako: „Książka”.

³⁹ Ustawa z dnia 16 kwietnia 1993 r. o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji (tekst jedn. Dz. U. z 2003 r. Nr 153, poz. 1503 ze zm.).

przedstawiony stan faktyczny nie zawiera informacji pozwalających na ich wyczerpujące omówienie. Ponadto, wykraczają one poza ściśle rozumiane „kroki prawne z zakresu własności intelektualnej”.

Podstawę żądań przy naruszeniu autorskich praw osobistych stanowi art. 78 u.p.a.p.p. Publikacja Książki mogła stanowić naruszenie uprawnienia wskazanego w art. 16 pkt 4 u.p.a.p.p., czyli prawa do decydowania o pierwszym udostępnieniu utworu publiczności. Wyżej wskazano już, że na mocy umowy o dzieło z IRPK Starostwo nie uzyskało żadnych praw do korzystania z utworu. Zatem zarówno opublikowanie Instrukcji w Dzienniku Urzędowym, jak i w książce nie stanowiło rozpowszechniania w myśl art. 6 ust. 1 pkt 3 u.p.a.p.p., brak było bowiem zgody twórcy. Można by zatem argumentować, że utwór został udostępniony po raz pierwszy publiczności bez zgody twórcy. Jednak w porównaniu z roszczeniami przysługującymi IRPK z racji naruszenia autorskich praw majątkowych, ochrona praw osobistych jest mniej korzystna, w szczególności w zakresie przesłanek uzyskania zadośćuczynienia lub odszkodowania (na podstawie art. 24 § 2 k.c.). Należy zatem stwierdzić, że w interesie IRPK będzie zaniechanie dochodzenia roszczeń opartych na art. 78 u.p.a.p.p. na rzecz skorzystania wyłącznie z roszczeń przewidzianych przez art. 79 u.p.a.p.p. dla naruszenia praw majątkowych.

Na podstawie art. 79 ust. 1 pkt 1 u.p.a.p.p. IRPK może żądać od Wydawnictwa i Autora zaniechania naruszeń autorskich praw majątkowych do Instrukcji. Roszczenie to dotyczy zarówno obecnie podejmowanych działań, jak i naruszeń grożących w przyszłości. Żądanie może obejmować jedynie nakaz biernego zachowania się adresata, a wystarczającą przesłanką odpowiedzialności jest bezprawność podjętych działań. W przedstawionym stanie faktycznym IRPK powinien żądać zaniechania zwielokrotniania egzemplarzy Książki i wprowadzania jej do obrotu, a także zaniechania publikacji Instrukcji w całości w ewentualnych przyszłych wydaniach. IRPK powinien również domagać się usunięcia skutków naruszenia na podstawie art. 79 ust. 1 pkt 2 w zw. z art. 79 ust. 4 u.p.a.p.p. poprzez zniszczenie wytworzonych egzemplarzy Książki. Rozsądnie byłoby tutaj sformułować także żądania ewentualne w postaci wycofania egzemplarzy z obrotu, a także jedynie usunięcia lub uniemożliwienie zapoznania się (np. poprzez zaklejenie) z fragmentem zawierającym Instrukcję. Pozwoliłoby to na realizację interesów IRPK w razie uznania pierwotnego żądania za zbyt daleko idące. Nie wydaje się natomiast celowe, by IRPK żądał przyznania mu bezprawnie wytworzonych egzemplarzy Książki, zwłaszcza że Instrukcja stanowi jedynie jej fragment.

Szczególnie istotne dla realizacji interesów IRPK jest roszczenie przewidziane w art. 79 ust. 1 pkt 3 u.p.a.p.p. Na podstawie tego przepisu, uprawniony może żądać naprawienia wyrządzonej szkody w dwojaki sposób: na zasadach ogólnych (art. 415 i nast. k.c.) albo poprzez zapłatę wielokrotności wynagrodzenia. Przesłanki tego żądania to: 1) wystąpienie szkody, 2) wystąpienie

zdarzenia, z którym wiąże się odpowiedzialność określonych podmiotów (czyli naruszenia praw autorskich) oraz 3) adekwatny związek przyczynowy między tymi zdarzeniami. Wyżej wskazano już charakter naruszeń praw autorskich, których normalne następstwo stanowi szkoda wyrządzona IRPK. Ma ona postać utraconych korzyści w postaci wynagrodzenia, które IRPK otrzymałby, gdyby zawarto z nim umowę o korzystanie z Instrukcji. Korzystniejsze byłoby dla IRPK żądanie zapłaty wielokrotności wynagrodzenia, ponieważ nie wymaga wykazania wysokości szkody oraz jest niezależne od winy sprawcy⁴⁰. Uprawniony mógłby zatem żądać dwukrotności stosownego wynagrodzenia⁴¹, jeżeli naruszenie zostałoby uznane za niezawinione. Natomiast przy zawinionym naruszeniu żądanie może opiewać na trzykrotność stosownego wynagrodzenia. Przedstawiony stan faktyczny daje pewne podstawy do kwalifikowania działań naruszających jako zawinionych. W szczególności postępowanie Wydawnictwa ma charakter winy nieumyślnej (niedbalstwa). Wykorzystując cudzy utwór (Instrukcję) w opublikowanej Książce, Wydawnictwo powinno było w ramach działania z należytą starannością dążyć do ustalenia podmiotu, któremu przysługują prawa do utworu i zawarcia z nim odpowiedniej umowy o korzystanie. Nie mogło poprzestać na uznaniu, że Instrukcja stanowi akt normatywny, ponieważ należytą staranność Wydawnictwa art. 355 § 2 k.c. nakazuje oceniać mając na uwadze profesjonalny charakter jego działalności. Treść i okoliczności publikacji Instrukcji w Dzienniku Urzędowym jako Zarządzenia Starosty powinny wywołać u podmiotu profesjonalnego wątpliwości co do jej charakteru jako aktu normatywnego (kwestia ta była omówiona wyżej) i pociągnąć za sobą wystąpienie do Starostwa o informację na temat praw autorskich do Instrukcji. Zaniechanie przez Wydawnictwo tych działań świadczy o jego niedbalstwie. Podobny zarzut można by postawić Autorowi, pod warunkiem że zajmuje się on tego rodzaju twórczością zawodowo. Zgodnie z powyższym rozumowaniem, IRPK mógłby się domagać nawet trzykrotności stosownego wynagrodzenia.

Kolejnym roszczeniem, z którego może skorzystać IRPK, jest żądanie wydania uzyskanych w wyniku naruszenia korzyści na podstawie art. 79 ust. 1 pkt 4 u.p.a.p.p. Nie jest tutaj konieczne zawinienie sprawcy naruszenia. Roszczenia tego nie należy utożsamiać z odpowiedzialnością z tytułu bezpodstawnego wzbogacenia (art. 405 i nast. k.c.)⁴². W szczególności nie jest konieczne

---

⁴⁰ Te cechy są podkreślane w orzecznictwie. Np. w wyroku z dnia 11 sierpnia 2011 r., sygn. akt I CSK 633/10, Sąd Najwyższy podkreślił, że „wyjątkowość regulacji zawartej w art. 79 ust. 1 pkt 3 lit. b polega wyłącznie na odstępstwie od zasady restytucji na rzecz ustawowego ryczału odszkodowawczego [...], zobjektywizowania odpowiedzialności, a także wprowadzeniu elementu represyjnego w przypadku winy sprawcy. Pozostałe elementy odpowiedzialności są charakterystyczne dla klasycznego ujęcia odpowiedzialności deliktowej”.

⁴¹ Zgodnie z wyrokiem SN z dnia 25 marca 2004 r., sygn. akt II CK 90/03, LEX 112930, poprzez „stosowne wynagrodzenie” należy rozumieć „takie wynagrodzenie, jakie otrzymałby autor (autor opracowania zależnego), gdyby osoba, która naruszyła jego prawa majątkowe, zawarła z nim umowę o korzystanie z utworu w zakresie dokonanego naruszenia”.

⁴² Komentarz do art. 79, pkt 21-22, [w:] *Prawo autorskie i prawa pokrewne. Komentarz*, red. J. Barta, R. Markiewicz, SIP LEX 2011. Jako argument na rzecz takiej interpretacji wskazuje się przede wszystkim, że naruszenie nie powinno być ekonomicznie korzystne.

wykazanie uszczerbku w majątku IRPK, a obowiązek wydania korzyści nie wygasa w razie jej zużycia lub utraty. Zgodnie z zachowującym aktualność orzeczeniem Sądu Apelacyjnego w Katowicach, „[o]we korzyści należy utożsamiać z przychodami naruszającego prawa autorskie, które to przychody pozostają nadto w normalnym związku przyczynowym z dokonaniem naruszeniem. Uzyskane korzyści, o których mowa w art. 79 ust. 1 prawa autorskiego, nie obejmują zatem nie poniesionych przez naruszcyciela kosztów i innych oszczędności poczynionych w jego wydatkach, a dotyczą jedynie efektywnego (faktycznego) zysku”⁴³. W przedstawionym stanie faktycznym podlegające wydaniu korzyści należy zatem rozumieć jako zysk (przychody pomniejszone o koszty) Wydawnictwa i Autora⁴⁴ z wprowadzania do obrotu egzemplarzy Książki oraz oferowania jej w ramach innych kanałów dystrybucji (np. e-booki, audiobooki). Należy jednak mieć przy tym na uwadze, że korzyści powinny pozostawać w normalnym związku przyczynowym z dokonaniem naruszeniem (art. 361 § 1 k.c.). Innymi słowy, IRPK będzie musiał wykazać, jaka część zysku z tytułu publikacji Książki wynikała z zamieszczenia w jej treści Instrukcji. Wymaga szczególnego podkreślenia, że chodzi o publikację samej Instrukcji, a nie krytycznego komentarza do niej. Przedstawiony stan faktyczny nie pozwala na przesądzenie tej kwestii. Można jedynie zaznaczyć, że o dużym wpływie publikacji Instrukcji na popularność Książki mogłoby świadczyć np. powoływanie się na nią w materiałach reklamowych czy też recenzjach. Roszczenie o wydanie uzyskanych korzyści może być dochodzone razem z roszczeniem o naprawienie szkody (kumulatywnie), przy czym odszkodowanie ulegnie odpowiedniemu zmniejszeniu stosownie do pokrycia szkody przez wydane korzyści⁴⁵.

Nie wydaje się celowe, by IRPK żądał ogłoszenia treści orzeczenia sądu w prasie na podstawie art. 79 ust. 2 pkt 1 u.p.a.p.p. Mogłoby to niepotrzebnie nagłośnić sprawę i narazić renomę Instytutu. W przedstawionym stanie faktycznym nie znajdują także zastosowania roszczenia przewidziane w art. 79 ust. 6-7 u.p.a.p.p. związane z zabezpieczeniami technicznymi utworów oraz informacjami na temat zarządzania prawami autorskimi. IRPK powinien natomiast żądać zapłaty przez naruszających odpowiednich sum pieniężnych na rzecz Funduszu Promocji Twórczości, zgodnie z art. 79 ust. 2 pkt 2 u.p.a.p.p. Naruszenie zostało bowiem dokonane w związku z prowadzeniem działalności gospodarczej i można dowodzić, że jest zawinione (patrz uwagi powyżej). Skorzystanie z tego roszczenia pozwoli IRPK uniknąć zarzutu, że działa jedynie realizując własny interes materialny, a także będzie stanowiło dodatkową dolegliwość dla Wydawnictwa i Autora. Przysługujące IRPK na podstawie art. 80 ust. 1 pkt 2-3 u.p.a.p.p. roszczenia informacyjne będą omówione wraz z sytuacją Instytutu w przyszłym procesie.

⁴³ Wyrok SA w Katowicach z dnia 9 listopada 2005 r., sygn. akt I ACa 1155/05.

⁴⁴ Zależnie od łączącej ich umowy.

⁴⁵ Komentarz do art. 79, pkt 26, [w:] *Prawo autorskie i prawa pokrewne. Komentarz*, red. J. Barta, R. Markiewicz, SIP LEX 2011.

Środki ochrony Wydawnictwa przeciwko zarzutowi naruszenia prawa autorskiego

W ewentualnym sporze Wydawnictwo może podnieść, że nie doszło do naruszenia praw bezwzględnych, ponieważ Instrukcja nie stanowi utworu. Należałoby przy tym argumentować, że Instrukcja nie ma charakteru twórczego w rozumieniu art. 1 ust. 1 u.p.a.p.p. lub stanowi akt normatywny niepodlegający ochronie na mocy art. 4 u.p.a.p.p. W razie uznania Instrukcji za utwór, obrona Wydawnictwa może polegać na posłużeniu się cytatem w ramach dozwolonego użytku (art. 29 ust. 1 u.p.a.p.p.). Ponadto, Wydawnictwo powinno twierdzić, że do naruszenia doszło bez winy.

Zarzut braku charakteru utworu

W pierwszej kolejności Wydawnictwo mogłoby twierdzić, że Instrukcja nie jest utworem, bo nie spełnia przesłanki przejawu działalności twórczej. Przemawiałoby za tym odwołanie się do rygorystycznej koncepcji rozumienia tej przesłanki, postulującej skorzystanie z dodatkowego kryterium tzw. doniosłości kulturowej wytworu⁴⁶. Za koncepcją tą, eliminującą prawnoautorską ochronę wytworów szablonowych, rutynowych i czysto utylitarnych, przemawia znaczna część doktryny⁴⁷, jednak jej zastosowanie wiązałoby się z przełamaniem ustabilizowanej linii orzeczniczej i odwróceniem ogólnej tendencji do rozszerzania się zakresu ochrony prawnoautorskiej na coraz drobniejsze przejawy działalności człowieka.

Ponadto Wydawnictwo mogłoby podważyć spełnienie przesłanki indywidualności w związku z tym, że forma Instrukcji jest silnie uwarunkowana (np. przez specyficzny styl aktu normatywnego), wytwór ma charakter szablonowy a przez to nie sposób uznać, że autor ukształtował go w niepowtarzalny sposób.

Stanowisko Wydawnictwa może także opierać się na wyłączeniu spod ochrony aktów normatywnych na podstawie art. 4 pkt. 1 u.p.a.p.p. i działaniu w zaufaniu do sposobu promulgacji przyjętego przez Starostwo poprzez publikację w Dzienniku Urzędowym Powiatu (choćby nawet taki publikator w rzeczywistości nie istniał, patrz uwagi wyżej). Argumenty mogące wesprzeć uznanie Instrukcji za akt normatywny zostały już wcześniej omówione. Gdyby Instrukcji odmówiono jednak charakteru aktu normatywnego, Wydawnictwo mogłoby próbować powołać się na przepis art. 4 pkt 2 u.p.a.p.p., twierdząc, że jest ona dokumentem lub materiałem urzędowym. Zgodnie z orzecznictwem, w rozumieniu powołanego przepisu: *„dokumentem urzędowym jest dokument sporządzony w przepisanej formie przez powołane do tego organy państwowe w ich*

⁴⁶ W. Machała, *op. cit.*, s 150.

⁴⁷ Por. glosy do wyroku SN z dnia 27 lutego 2009 r., sygn. akt V CSK 337/08, K. Jasińskiej (SIP LEX, 2009), K. Szczepanowskiej-Kozłowskiej (OSP 3/2010, s. 224-230) i Z. Pinkalskiego (ZNUJ PPWI 3/2010, s. 35-44).

zakresie działania”⁴⁸. Do dokumentów urzędowych zalicza się m.in. przepisy wewnątrzzakładowe⁴⁹ – Instrukcja skierowana do pracowników Starostwa mogłaby mieć podobny charakter. Z kolei w razie uznania, że Instrukcja nie jest dokumentem, należałoby powołać się na stanowisko wyrażone w jednym z wyroków SN⁵⁰, zgodnie z którym: „*pojęcie materiału urzędowego jest niezwykle pojemne. W zakresie tego pojęcia mieścić się będzie to wszystko, co – nie będąc dokumentem – jest «urzędowe» [...]. Materiałem urzędowym będzie zatem to, co pochodzi od urzędu lub innej instytucji państwowej bądź dotyczy sprawy urzędowej, bądź powstało w rezultacie zastosowania procedury urzędowej*”. Znaczących argumentów na rzecz uznania Instrukcji za materiał urzędowy dostarcza także orzeczenie NSA, w którym uznano, że „*opinie i ekspertyzy sporządzone na zlecenie Kancelarii Prezydenta RP są materiałami urzędowymi w rozumieniu art. 4 pkt 2 ww. ustawy [u.p.a.p.p.]*”⁵¹. Wydawnictwo mogłoby zatem utrzymywać, że podobnie Instrukcja zamówiona przez Starostę stała się materiałem urzędowym i nie korzysta z ochrony. Została bowiem zamówiona, zatwierdzona, odebrana a następnie wdrożona przez organy urzędowe, a także wykorzystana do regulacji działania urzędu (Starostwa). Należy zaznaczyć, że powyższy nurt orzeczniczy jest krytykowany, co zostanie omówione przy okazji rozważania ewentualnego sporu sądowego.

Dozwolony użytek – prawo cytatu

Kryteria korzystania z utworów w ramach prawa cytatu wyznacza art. 29 ust. 1 w zw. z art. 34 i 35 u.p.a.p.p. Należy zaznaczyć, że powyższa podstawa korzystania stanowi dla Wydawnictwa alternatywę na wypadek uznania, że Instrukcja jest utworem (nie podlega pod wyłączenia z art. 4 u.p.a.p.p.). Cytat może polegać nawet na przytoczeniu cudzego utworu w całości⁵². Natomiast trudno byłoby Wydawnictwu twierdzić, że instrukcja jest drobnym utworem w rozumieniu art. 29 u.p.a.p.p. Jest on bowiem rozumiany jako krótka forma, która ze względu na swoją zwięzłość dla zachowania sensu musi zostać przytoczona w całości. Co do zasady jest nim: „*list, wiersz, fraszka, nowela, opowiadanie, jednoaktówka, ballada*”⁵³. Choć Instrukcja ze swej istoty może zostać podzielona na poszczególne ustępy, to Wydawnictwo mogłoby argumentować, że występują między nimi powiązania wymagające cytowania całości, np. słowniczek pojęć czy porządek poszczególnych działań. Brak w stanie faktycznym informacji na temat dostępności Dziennika Urzędowego Powiatu. Gdyby jednak był on utrudniony (np. tylko w formie papierowej w urzędzie),

⁴⁸ Wyrok NSA z dnia 10 grudnia 1997 r., sygn. akt III SA 889/96.

⁴⁹ J. Barta, R. Markiewicz, *Prawo autorskie*, Warszawa 2013, s. 72.

⁵⁰ Wyrok SN z dnia 26 września 2001 r., sygn. akt IV CKN 458/00 .

⁵¹ Wyrok NSA z dnia 27 stycznia 2012 r., sygn. akt I OSK 2130/11.

⁵² Komentarz do art. 29, pkt 2, [w:] *Prawo autorskie i prawa pokrewne. Komentarz*, red. J. Barta, R. Markiewicz, SIPLEX 2011.

⁵³ J. Barta, R. Markiewicz, *Dozwolony użytek: antologie i wypisy*, ZNUJ PPWI 2/2009.

to również uzasadniałoby cytaty całości.

Spośród przesłanek dozwolonego użytku, Wydawnictwo musi w pierwszej kolejności rozważyć przesłankę rozpowszechnienia utworu. W przedstawionym stanie faktycznym doszło do rozpowszechnienia Instrukcji poprzez jej publikację w Dzienniku Urzędowym. Należy tutaj powołać się na wyrażaną w doktrynie mniej rygorystyczną interpretację pojęcia „rozpowszechnienia” w kontekście instytucji dozwolonego użytku, która odnosi je do „faktów zewnętrznie rozpoznawalnych dla innych podmiotów”⁵⁴. W szczególności nie ma wtedy znaczenia zgoda uprawnionego na rozpowszechnianie lub publikację, a więc powyższa teza popierałaby stanowisko Wydawnictwa⁵⁵. W dalszej kolejności należy stwierdzić, że nie budzi wątpliwości charakter Książki jako samoistnego utworu, zwłaszcza że Instrukcja stanowi jedynie ściśle wydzieloną, zapewne niewielką, jej część. Wreszcie, spośród sposobów wykorzystania cytatu wymienionych w art. 29 ust. 1 u.p.a.p.p., Wydawnictwo powinno powołać się na dokonywanie analizy krytycznej lub użycie wynikające z praw gatunku twórczości. Wskazany bowiem w opisie stanu faktycznego „krytyczny i złośliwy komentarz [do Instrukcji]” mógł służyć albo przeprowadzeniu jej analizy, albo też mieć charakter parodystyczny, szyderczy.

By skorzystać z dobrodziejstw dozwolonego użytku, należy także spełnić warunki przewidziane w art. 34 i 35 u.p.a.p.p. Po pierwsze, wymagane jest podanie imienia i nazwiska twórcy oraz źródła. Instrukcja została przytoczona w Książce z podaniem źródła (Dziennika Urzędowego), ale nie wymieniono imienia i nazwiska jej autora. Należy jednak podkreślić, że pozostaje on nieznanym, a ponadto zazwyczaj nie podaje się autora przy publikacji tego rodzaju wytworów. Dlatego wypada uznać, że wskazane w przepisie „istniejące możliwości” uzasadniały zaniechanie określenia twórcy Instrukcji. Wydawnictwo powinno także argumentować, że wykorzystanie Instrukcji nie narusza normalnego korzystania z utworu ani nie godzi w słusne interesy twórcy. Mogłoby twierdzić, że Instytut już zrealizował wartość ekonomiczną Instrukcji, otrzymując wynagrodzenie od Starostwa.

Kwestia winy Wydawnictwa przy ewentualnym naruszeniu

Na zakończenie należy rozważyć sytuację, w której sąd odrzuci powyższą argumentację i przyjmie, że doszło do naruszenia. Wtedy Wydawnictwo powinno twierdzić, że naruszenie nie miało charakteru zawinionego. Przemawiałoby za tym mylnie, chociaż uzasadnione okolicznościami publikacji w oficjalnym Dzienniku Urzędowym oraz brakiem oznaczenia twórcy, przekonanie Wydawnictwa, że Instrukcja nie miała charakteru utworu jako akt normatywny, dokument

⁵⁴ Komentarz do art. 25, pkt 3, [w:] *op. cit.*, red. J. Barta, R. Markiewicz, SIP LEX 2011.

⁵⁵ Ewentualnie Wydawnictwo mogłoby w tym zakresie twierdzić, że doszło do udzielenia ustnej licencji niewyłącznej (patrz uwagi do umowy o dzieło). Brak jednak informacji na poparcie takiej tezy w przedstawionym stanie faktycznym.

urzędowy lub materiał urzędowy. Brak winy ograniczyłby możliwe żądanie naprawienia szkody do zapłaty jedynie dwukrotności stosownego wynagrodzenia oraz uniemożliwiłby żądanie zapłaty na rzecz Funduszu Promocji Twórczości. Co więcej, Wydawnictwo mogłoby wtedy na podstawie art. 79 ust. 3 u.p.a.p.p. złożyć wniosek o zastąpienie zapłatą na rzecz uprawnionego obowiązków zaniechania naruszania i usunięcia jego skutków. Warunkiem byłaby tutaj jednak zgoda uprawnionego (Instytutu) oraz okoliczność, że realizacja powyższych roszczeń byłaby dla Wydawnictwa niewspółmiernie dotkliwa, np. wiązałaby się z koniecznością poniesienia kosztów wycofania z obrotu całego oferowanego nakładu Książki, mimo że Instrukcja stanowi jedynie niewielką jej część.

Sytuacja prawna IRPK w ewentualnym sporze sądowym

Możliwe środki prawne przed wystąpieniem z powództwem

Wystąpienie z pozwem przeciwko Autorowi i Wydawnictwu warto poprzedzić skorzystaniem z postępowań pomocniczych oraz zabezpieczenia roszczeń.

W przypadku wszystkich opisanych poniżej środków do skutecznego wniesienia wniosku konieczne jest zarówno wykazanie interesu prawnego, jak i uprawdopodobnienie istnienia roszczenia⁵⁶, którego dany środek będzie dotyczył.

Przesłanka interesu prawnego zostanie omówiona przy poszczególnych środkach, natomiast przez uprawdopodobnienie istnienia roszczenia rozumie się wykazanie prawdopodobieństwa, że roszczenie istnieje i przysługuje wnioskodawcy⁵⁷. W celu wykazania wiarygodności roszczenia Instytut może np. przedstawić umowę o dzieło, wewnętrzne dokumenty robocze świadczące o podejmowanych pracach nad Instrukcją czy oświadczenia osób trzecich, a także egzemplarz Książki zawierającej Instrukcję.

W pierwszej kolejności, jeszcze przed przygotowaniem pozwu warto wystąpić do sądu z wnioskiem z tzw. roszczeniami informacyjnymi (art. 80 ust. 1 pkt 2 i 3 u.p.a.p.p.). Roszczenia te służą uzyskaniu dostępu do mających związek z roszczeniami opartymi na art. 79 ust. 1 u.p.a.p.p.:

- informacji i dokumentów będących w posiadaniu podmiotu naruszającego prawa autorskie,
- informacji będących w posiadaniu osób trzecich, odnoszących się do pochodzenia, sieci dystrybucji, ilości i ceny towarów naruszających prawa autorskie.

Jak już wspomnieliśmy, wystąpienie z tym roszczeniem wymaga wykazania interesu prawnego, który – jak wskazał Sąd Apelacyjny w Szczecinie – istnieje wtedy, gdy bez

---

⁵⁶ Pomimo, że art. 80 ust. 1 u.p.a.p.p. nie wymienia przesłanki uprawdopodobnienia roszczenia, w orzecznictwie i doktrynie ugruntował się pogląd, że wykazanie tej przesłanki jest niezbędnym warunkiem uzyskania zarówno postanowień o zabezpieczeniu dowodów i roszczeń, jak i postanowienia o obowiązku informacji (por. postanowienie SA w Warszawie z dnia 12 września 1995 r., sygn. akt I ACr 590/95).

⁵⁷ P. Podrecki, *Środki ochrony praw własności intelektualnej*, Warszawa 2010, s. 558.

zobowiązania do udzielenia informacji strona nie będzie w stanie ustalić zakresu naruszenia i doprecyzować roszczenia⁵⁸. Ponadto wskazuje się, że poza uprawdopodobnieniem istnienia roszczenia z art. 79 u.p.a.p.p., należy jeszcze uprawdopodobnić ścisły związek tego roszczenia z informacjami i dokumentacją, której udostępnienia wnioski dotyczą⁵⁹. W przypadku wniosków skierowanych do osób trzecich trzeba też udowodnić jedną z okoliczności wskazanych w art. 80 ust. 1 pkt 3 lit. a-d u.p.a.p.p. (np. że osoba ta posiada towary naruszające prawa majątkowe).

IRPK mógłby wystąpić przeciwko Wydawnictwu oraz dystrybutorom ze wskazanymi wyżej roszczeniami w celu ustalenia skali naruszenia (w tym ilości wytworzonych i wprowadzonych na rynek egzemplarzy utworu), a także wymiaru korzyści uzyskanych przez Autora i Wydawnictwo. Ułatwiłoby to późniejsze sformułowanie pozwu, w szczególności wyliczenie kwot wskazywanych w roszczeniach o zapłatę sumy pieniężnej lub wydania uzyskanych korzyści.

Trzeba jednak podkreślić, że roszczenie informacyjne ma na celu zebranie informacji pomocnych przy sprecyzowaniu roszczeń, nie może zaś służyć zbieraniu dowodów świadczących o samym fakcie naruszenia. Jak już wskazano wcześniej, uprawdopodobnienie naruszenia stanowi przesłankę wystąpienia z tymi roszczeniami⁶⁰. Ponadto oczekiwany zakres informacji powinien być ściśle ograniczony do tego, co będzie potrzebne do podjęcia decyzji o wniesieniu powództwa i wskazania wysokości dochodzonych roszczeń⁶¹.

Egzekucja postanowienia o obowiązkach informacyjnych następuje w trybie art. 1050 k.p.c., tj. jako egzekucja czynności niezastępowalnych. Sąd wyznaczy podmiotom, przeciwko którym zostanie skierowany wniosek, termin do udzielenia wymaganych informacji, a w razie jego niedochowania obciąży je grzywną. Alternatywnie może też zamiast grzywny nakazać zapłatę określonej sumy na rzecz Instytutu za każdy dzień zwłoki w udzieleniu informacji.

Jeśli chodzi o obowiązek udostępnienia wskazanej przez sąd dokumentacji, stosuje się przepisy dotyczące egzekucji wydania rzeczy ruchomej (art. 1041-1045 k.p.c.), w związku z czym IRPK byłby uprawniony do uzyskania dokumentów z pomocą komornika.

Następnym środkiem pomocnym w przygotowaniu postępowania będzie złożenie wniosku o zabezpieczenie dowodów. O ile roszczenia informacyjne zmierzają jedynie do ujawnienia informacji pomocnych przy formułowaniu dalszych roszczeń, o tyle zabezpieczenie dowodów pozwala uchronić przed ukryciem lub zniszczeniem dokumenty względnie przedmioty, które będą służyły przeprowadzeniu dowodu zasadności roszczeń we właściwym postępowaniu.

W sprawie przeciwko Autorowi i Wydawnictwu warto wystąpić zwłaszcza o zabezpieczenie

---

⁵⁸ Wyrok SA w Szczecinie z dnia 6 stycznia 2006 r., sygn. akt I ACz 1162/05.

⁵⁹ E. Traple, [w:] *System prawa prywatnego, t. XIII, Prawo autorskie*, red. J. Barta, Warszawa 2013, s. 962.

⁶⁰ *Ibidem*.

⁶¹ Postanowienie SA we Wrocławiu z dnia 12 marca 1997 r., sygn. akt I ACz 713/96.

wytworzonych z naruszeniem prawa egzemplarzy czy dokumentacji świadczącej o nakładzie, cenie egzemplarzy czy sieci dystrybucji. Pomimo pokusy zastosowania tego środka w charakterze dodatkowej represji wobec przyszłego pozwanego (np. poprzez zajęcie komputerów wydawnictwa, itp.), zalecamy ograniczyć wniosek jedynie do niezbędnych dowodów w związku z tym, że Wydawnictwu będzie przysługiwało roszczenie o naprawienie ewentualnych szkód wyrządzonych zabezpieczeniem dowodów⁶². Ponadto w doktrynie podkreśla się specyficzny cel zabezpieczenia dowodów, co przemawia za tym, by np. wnioskując o zabezpieczenie egzemplarzy w charakterze dowodu ograniczyć się do jednego egzemplarza, a co do reszty odnotować jedynie ich opis i liczbę⁶³. Niemniej jednak wskazuje się, że w praktyce zabezpieczenie dowodów upodobnia się w skutkach do zabezpieczenia roszczeń, służąc uniemożliwieniu dalszego naruszania praw autorskich, przez np. zajęcie egzemplarzy⁶⁴.

Wreszcie warto skorzystać z zabezpieczenia roszczeń, które stanowi środek służący z jednej strony zwiększeniu szans na realizację roszczeń w razie korzystnego rozstrzygnięcia postępowania, z drugiej zaś – zapewniający tymczasową ochronę prawną.

Wniosek o udzielenie zabezpieczenia powinien wskazywać sposoby zabezpieczenia poszczególnych roszczeń. Ponieważ wśród nich będą roszczenia pieniężne, wniosek o zabezpieczenie musi zawierać także wskazanie sumy zabezpieczenia. Suma ta nie może być wyższa od dochodzonego roszczenia liczonego wraz z odsetkami do dnia wydania postanowienia o udzieleniu zabezpieczenia oraz kosztami wykonania zabezpieczenia.

W zakresie roszczenia o zaniechanie naruszenia można wnieść o zakazanie na czas trwania postępowania zwielokrotniania egzemplarzy książki i wprowadzania ich do obrotu. W tym miejscu warto zaznaczyć, że zgodnie z art. 731 k.p.c., zabezpieczenie roszczenia nie może zmierzać do jego zaspokojenia o ile ustawa nie stanowi inaczej. Jednakże roszczenie o zaniechanie naruszenia, jako roszczenie niepieniężne regulowane przepisem szczególnym (art. 755 k.p.c.), może w skutkach być zbieżne z ostatecznym rozstrzygnięciem.

Jeśli chodzi o roszczenie o usunięcie skutków naruszenia, stosownym zabezpieczeniem będzie zajęcie wytworzonych i wprowadzonych do obrotu egzemplarzy, co umożliwi ewentualne zniszczenie egzemplarzy książki lub usunięcie naruszającego prawa autorskie fragmentu.

Z kolei w celu zabezpieczenia roszczeń pieniężnych (o zapłacenie sumy pieniężnej i wydanie uzyskanych korzyści) IRPK może wybierać z katalogu sposobów zabezpieczeń wskazanych w art. 747 k.p.c. (m. in. zajęcie ruchomości, rachunku bankowego, obciążenie nieruchomości

---

⁶² Na podstawie art. 80 ust. 6 u.p.a.p.p. w zw. z art. 746 k.p.c.

⁶³ T. Targosz, A. Tischner, Komentarz do art. 80, [w:] *Komentarz do ustawy z dnia 9 maja 2007 r. o zmianie ustawy prawie autorskim i prawach pokrewnych oraz niektórych innych ustaw*, SIP LEX 2008.

⁶⁴ J. Barta, R. Markiewicz, *Prawo autorskie*, Warszawa 2013, s. 300.

hipoteką). Niemniej jednak obowiązani będą mogli złożyć wskazaną sumę zabezpieczenia na rachunek depozytowy sądu, chroniąc się w ten sposób przed zwykle bardziej dotkliwymi sposobami zabezpieczenia.

W przypadku obu wniosków o zabezpieczenie należy wykazać interes prawny w zabezpieczeniu, który zgodnie z art. 730¹ § 2 k.p.c. istnieje wtedy, gdy brak zabezpieczenia uniemożliwi lub poważnie utrudni wykonanie zapadłego w sprawie orzeczenia lub w inny sposób uniemożliwi lub poważnie utrudni osiągnięcie celu postępowania w sprawie⁶⁵. Niewątpliwie IRPK ma interes prawny w przypadku obu wniosków – np. przy braku dokumentacji dotyczącej sprzedaży egzemplarzy książki trudno byłoby ustalić wysokość wynagrodzenia, zaś brak zabezpieczenia roszczenia o zaniechanie naruszeń spowodowałby, że jeszcze przed wydaniem orzeczenia Wydawnictwo mogłoby wyprzedzić wszystkie do tej pory wytworzone egzemplarze.

Ze względu na art. 80 ust. 4 u.p.a.p.p. trzeba liczyć się z tym, że sąd, dla zrównoważenia obciążeń stron postępowania, może uzależnić ustanowienie zabezpieczenia dowodów lub roszczeń od wniesienia kaucji.

Roszczenia informacyjne, wnioski o zabezpieczeniu dowodów oraz zabezpieczenie roszczeń można wnieść zarówno przed wszczęciem właściwego postępowania, jak i w jego trakcie. Nie ma przeszkód, by poszczególne wnioski składać oddzielnie⁶⁶.

Uzyskanie zabezpieczenia przed wniesieniem pozwu rodzi jednak obowiązek wniesienia powództwa w terminie określonym przez sąd, nieprzekraczającym dwóch tygodni od udzielenia zabezpieczenia, pod rygorem upadku postanowienia o zabezpieczeniu (art. 733 k.p.c.). Nie ma analogicznego wymogu w stosunku do roszczeń informacyjnych.

Kwestie wstępne dotyczące sytuacji IRPK w ewentualnym sporze

W przyszłym procesie o naruszenie IRPK będzie musiał w pierwszej kolejności wykazać, że jest uprawniony do dochodzenia roszczeń z tytułu naruszenia prawa bezwzględnie. Należy innymi słowami rozważyć, czy IRPK przysługuje legitymacja czynna. Odwołując się do przeprowadzonej wyżej analizy pojęcia „wydawcy” jako podmiotu, który może wykonywać autorskie prawa majątkowe, należy stwierdzić, że Instytutowi przysługuje legitymacja czynna. Zgodnie z przeprowadzonym wcześniej rozumowaniem, będzie on mógł ją wykazać poprzez powołanie się na umowę o dzieło zawartą z Powiatem z wykorzystaniem domniemania faktycznego art. 231 k.p.c.

---

⁶⁵ Jak wskazał Sąd Apelacyjny w Białymstoku w postanowieniu z dnia 21 grudnia 2012 r., sygn. akt I ACz 1379/12: „Zabezpieczenie dowodów, na podstawie art. 80 ust. 1 pkt 1 prawa autorskiego, wymaga, podobnie jak udzielenie zabezpieczenia na zasadzie art. 730¹ § 1 k.p.c., uprawdopodobnienia roszczenia oraz interesu prawnego w zabezpieczeniu, polegającego przede wszystkim na istnieniu rzeczywistej obawy co do niewykonalności lub zbytniego utrudnienia przeprowadzenia dowodu w toku późniejszego procesu cywilnego”.

⁶⁶ T. Targosz, A. Tischner, *op. cit.*

Następnie IRPK będzie obciążał dowód okoliczności, że Instrukcja ma charakter utworu i jej publikacja w Książce wiąże się właśnie z bezprawnym przeniesieniem, a nie jest wynikiem np. niezależnej twórczości Autora. Na wstępie wskazano już argumenty, które świadczą niewątpliwie o twórczym i indywidualnym charakterze Instrukcji. Nie sprawia również trudności wykazanie, że w treści Książki zawarto właśnie utwór występującego o ochronę, ponieważ został on przejęty jako zarządzenie Starosty opublikowane w Dzienniku Urzędowym Powiatu. Instrukcja została do tego przytoczona w całości bez zmian przez naruszającego, nie jest więc konieczne badanie przesłanki twórczości przejmowanego elementu i można pominąć doktrynalny spór⁶⁷ co do reprodukcji nietwórczych czy banalnych fragmentów cudzych utworów.

Instrukcja została przeniesiona do naruszającego utworu właśnie z utworu IRPK. Utwór Instytutu został przejęty przez Wydawnictwo jako zarządzenie Starosty publikowane w Dzienniku Urzędowym Powiatu, ale zgodnie z kierunkiem przyjętym przez orzecznictwo⁶⁸ dla przyznania ochrony prawnej nie jest istotny sposób, w jaki naruszający wszedł w posiadanie wytworu. To właśnie Instrukcja sporządzona przez Instytut została bezprawnie rozpowszechniona w publikatorze i jest to dzieło tożsame z utworem IRPK.

Naruszające treści nie są ponadto wynikiem niezależnej twórczości autora, czego Wydawnictwo nie może kwestionować, ponieważ sam autor Książki jedynie przytacza i opisuje cudze pomysły. Sposób wykorzystania chronionego utworu wskazuje jedynie na przekroczenie granic dopuszczalnego cytatu. Nie jest rozwinięciem twórczej myśli autora wynikającym w naturalny sposób ze specyfiki poruszanego tematu, lecz reprodukcją dzieła.

Ze względu na charakter autorskich praw majątkowych i możliwe sposoby eksploatacji dóbr niematerialnych można wskazać kilka form wykorzystania utworu, które stanowią naruszenie. Doszło do niego przez zwielokrotnienie utworu bez zezwolenia uprawnionego (wytworzenie egzemplarzy utworu), wprowadzenie do obrotu egzemplarzy oraz rozpowszechnienie utworu na polach niewymienionych w art. 50 u.p.a.p.p. Aktualne pozostają uwagi sformułowane przy rozważaniach dotyczących możliwych kroków prawnych Instytutu.

Na zakończenie wstępnych rozważań należy odnotować, że dla skorzystania z niektórych przysługujących IRPK roszczeń nie wystarczy wykazanie, że doszło do naruszenia (bezprawnej ingerencji w sferę prawa wyłącznego). W szczególności, żądając naprawienia wyrządzonej szkody, Instytut będzie musiał dowieść, że zaistniały przesłanki odpowiedzialności deliktowej. Szkodę poniesioną przez uprawnionego stanowi tutaj utracona korzyść – Wydawnictwo nie zapłaciło za korzystanie z utworu. Nie powinno sprawiać problemów także wykazanie, że szkoda ta pozostaje

---

⁶⁷ J. Błęszyński, *Legitymacja czynna i bierna*, [w:] *System prawa prywatnego, t. XIII, Prawo autorskie*, red. J. Barta, Warszawa 2007.

⁶⁸ Wyrok SA w Warszawie z dnia 14 marca 2006 r., sygn. akt VI ACa 1012/05.

w adekwatnym związku przyczynowym ze zdarzeniem warunkującym odpowiedzialność (naruszeniem). Ponadto, by żądać naprawienia szkody poprzez zapłatę trzykrotności stosownego wynagrodzenia, a także zapłaty na Fundusz Promocji Twórczości⁶⁹, Instytut musi wykazać, że naruszenie było zawinione. Kwestia ta będzie szczegółowo omówiona przy okazji repliki na ewentualne zarzuty Wydawnictwa. Wreszcie, przy żądaniu wydania uzyskanych korzyści konieczne będzie określenie ich wysokości. Mogą się tutaj okazać pomocne opisane wcześniej roszczenia informacyjne.

Legitymacja bierna Wydawnictwa

Możliwość skierowania roszczeń Instytutu wobec Wydawnictwa opiera się na fakcie wkroczenia w sferę praw bezwzględnych wykonywanych przez IRPK. Kwestie dotyczące podmiotowych aspektów naruszenia (dobra wiara lub zawinienie) nie mają wpływu na legitymację naruszającego, jak również nieistotne jest to, czy naruszający był kontrahentem twórcy, czy pozostaje osobą trzecią (co umożliwia konstrukcja autorskich praw majątkowych jako monopolu – prawa bezwzględnego)⁷⁰.

W kontekście udzielenia ochrony na gruncie prawa autorskiego jeszcze raz należy podkreślić zasadność roszczeń Instytutu właśnie wobec Wydawnictwa z uwzględnieniem rozstrzygnięcia Sądu Apelacyjnego w Warszawie⁷¹, zgodnie z którym:

– *„Dla prawno-autorskiej ochrony utworu nie ma znaczenia, w jaki sposób dokonujący naruszenia wszedł w jego posiadanie lub też, w jaki sposób utwór do niego dotarł”* (w powołanym wyroku utwór dotarł do naruszającego w formie spamu). Fakt powszechnej dostępności utworu Instytutu ze względu na opublikowanie przez Starostę nie uzasadnia odmowy udzielenia ochrony Instrukcji. Zatem brak próby ustalenia jej rzeczywistego źródła i autorstwa stanowi niedbalstwo prowadzące do naruszenia monopolu twórcy, szczególnie z powodu budzącego wątpliwości sposobu promulgacji aktu prawa wewnętrznego (nieistniejący publikator Dziennik Urzędowy Powiatu i nieustalenie okoliczności uprawnionego rozpowszechnienia dla celów dozwolonego użytku) i profesjonalnego charakteru działań Wydawnictwa;

– *„Dla roszczeń prawno-autorskich nieistotna jest podnoszona przez pozwaną spółkę okoliczność, że powód nie przeciwdziałał takiej powszechnej i publicznej eksploatacji swojego dzieła [rozsyłanie przez spam], albowiem dokonanie naruszeń przez inne podmioty nie może stanowić wystarczającego usprawiedliwienia dla naruszeń dokonanych przez pozwanego. Ochrona praw autorskich osobistych i majątkowych nie jest prawnie uzależniona od tego, czy dochodzący tej*

⁶⁹ Tutaj należy także udowodnić, że naruszenie zostało dokonane w ramach działalności gospodarczej wykonywanej w cudzym albo we własnym imieniu, choćby na cudzy rachunek.

⁷⁰ E. Traple, [w:] *System prawa prywatnego, t. XIII, Prawo autorskie*, red. J. Barta, Warszawa 2007, s. 125.

⁷¹ Wyrok SA w Warszawie z dnia 14 marca 2013 r., sygn. akt VI ACa 1012/05.

ochrony wcześniej realizował swoje prawa podmiotowe wynikające z art.1 i art.16 ustawy wobec innych osób naruszających te prawa. W tym przypadku powód istotnie nie miał możliwości technicznych i prawnych, aby walczyć ze spamem zawierającym przeróbkę jego wiersza” – podobne rozumienie udzielenia ochrony autorsko prawnej można przyjąć na potrzeby omawianego stanu faktycznego i uznać, że wykorzystanie utworu Instytutu przez Starostę, które nie odpowiadało charakterowi umowy o dzieło łączącej strony nieprzenoszącej autorskich praw majątkowych, było bezprawne, co z kolei przemawia za brakiem usprawiedliwienia naruszeń Wydawnictwa i odpowiedzialnością tego podmiotu na podstawie w art. 79 u.p.a.p.p.

Odpowiedź IRPK na zarzuty Wydawnictwa

Zarzut co do braku twórczego charakteru Instrukcji nie odniesie prawdopodobnie oczekiwanego przez Wydawnictwo skutku, czyli odmowy ochrony na gruncie prawa autorskiego. Wyrażone na wstępie uwagi dotyczące oceny twórczego oraz indywidualnego charakteru wytworu pozostają aktualne. Jeżeli już minimalny poziom cechy twórczości wystarcza do przyznania ochrony⁷², to Instrukcja poruszająca kwestię komunikacji z przybyszami pozaziemskimi spełnia przesłanki z art. 1 ust. 1 u.p.a.p.p., szczególnie przy uwzględnieniu wymogów formalnych tego rodzaju utworów. Wydawnictwo mogłoby wprawdzie próbować kwestionować tę linię orzeczniczą, ale skuteczność tego działania jest mało prawdopodobna. Wobec przejęcia utworu do książki w całości, Wydawnictwo nie może także argumentować, że wspólne elementy w Instrukcji i Książce zostały zaczerpnięte z innego wytworu (na przykład podobnych aktów normatywnych). Wydaje się, że temat Instrukcji i specyficzne słownictwo niewykorzystywane do tej pory w aktach normatywnych wskazuje w oczywisty sposób, że Wydawnictwo przytacza właśnie utwór Instytutu.

Jeśli chodzi o zarzut wyłączenia Instrukcji jako rzekomego aktu normatywnego spod ochrony prawnoautorskiej na podstawie art. 4 ust. 1 u.p.a.p.p., należy odwołać się do przedstawionych wcześniej argumentów wskazujących, że zarządzenie zawierające Instrukcję nie spełniało przesłanek aktu normatywnego, w szczególności Staroście nie przysługiwała kompetencja do jego wydania, a regulowana materia nie należała do jego zadań.

Z kolei odnosząc się do dalszych zarzutów opartych o powołany przepis należy zauważyć, że Instrukcja nie może być uznana za dokument urzędowy, ponieważ termin ten należy rozumieć ściśle. Jak wskazaliśmy wcześniej, nie sposób uznać, że Instrukcja została wydana w zakresie działania (kompetencji) Powiatu lub Starosty. W doktrynie nie sformułowano jednolitej definicji dokumentu urzędowego⁷³, niemniej jednak podkreśla się, że dokument ma być wyrazem pewnych

---

⁷² Por. wyrok SN z dnia 23 lipca 1971 r., sygn. akt II CR 244/71, w którym za utwór uznano Instrukcję BHP.

⁷³ Komentarz do art. 76, [w:] B. Adamiak, J. Borkowski, *Kodeks postępowania administracyjnego. Komentarz*, SIP Legalis 2013.

myśli lub wiadomości. Jak jest to ujęte w art. 6 ust. 2 ustawy o dostępie do informacji publicznej: "[d]okumentem urzędowym w rozumieniu ustawy jest treść oświadczenia woli lub wiedzy, utrwalona i podpisana w dowolnej formie przez funkcjonariusza publicznego w rozumieniu przepisów Kodeksu karnego, w ramach jego kompetencji, skierowana do innego podmiotu lub złożona do akt sprawy".

Instrukcja nie jest także materiałem urzędowym – przemawia za tym zdanie doktryny krytykujące linię orzeczniczą przypisującą walor materiałowi urzędowemu każdemu materiałowi, który spełni choćby jedną z trzech wskazanych w zarzucie przesłanek. Przeciwnie, podnosi się, że materiałem urzędowym jest tylko taki wytwór, który spełnia jednocześnie wszystkie trzy przesłanki, tj. został stworzony w ramach urzędu, powstał w związku z procedurą urzędową i odnosi się do sprawy urzędowej⁷⁴. Takie stanowisko wyraził również Sąd Najwyższy⁷⁵. W kontekście Instrukcji warto podkreślić, że materiał urzędowy może powstać tylko wtedy, gdy jest wynikiem czynności podjętych w ramach określonych przepisami funkcji danego podmiotu⁷⁶.

W związku z powyższym linia obrony Wydawnictwa powołująca się na brak ochrony prawnoautorskiej nie znajduje uzasadnienia. Należy więc w następnej kolejności przeanalizować ewentualne twierdzenie Wydawnictwa, według którego wykorzystanie utworu mieściło się w dozwolonym użytku.

Poruszona na wstępie kwestia tego, czy w tym przypadku dopuszczalne jest przytoczenie całości utworu zostanie omówione w dalszej części rozważań. W pierwszej kolejności odniesiemy się do wymogu rozpowszechnienia utworu cytowanego wynikającego z art. 29 u.p.a.p.p. Art. 6 ust. 1 pkt. 3 u.p.a.p.p. stanowi, że „utworem rozpowszechnionym jest utwór, który za zezwoleniem twórcy został w jakikolwiek sposób udostępniony publicznie”. Pojęcie rozpowszechnienia „obejmuje wszelkie formy udostępnienia utworu «publicznie», zatem nie tylko poprzez udostępnienie jego egzemplarzy”⁷⁷. Z definicji takiego działania wynika, że rozpowszechnieniem, które uprawnia do korzystania z instytucji dozwolonego użytku, mogą być tylko czynności wykonywane za zgodą twórcy lub podmiotu, któremu przysługują autorskie prawa majątkowe. Dosłowna interpretacja przepisu ustawy daje podstawy do sformułowania wniosku, że w razie udostępnienia utworu bez zezwolenia tych podmiotów, nie dochodzi do „rozpowszechnienia” utworu i wykluczona jest możliwość powoływania się na dozwolony użytek. Brak świadomości i zawinienia ze strony odbiorcy utworu, korzystającego następnie na przykład z „prawa cytatu”, nie wyłączałyby przy takiej wykładni bezprawności naruszenia monopolu twórcy.

⁷⁴ Z. Pinkalski, *Wylączenia spod ochrony prawnoautorskiej – art. 4 pr. aut. i pr. pokr.*, ZNUJ PPWI 4/2009, s. 48.

⁷⁵ Wyrok SN z dnia 27 lutego 2009 r., sygn. akt V CSK 337/08.

⁷⁶ K. Szczepanowska-Kozłowska, *Glosa do wyroku SN z 27.02.2009 r., V CSK 337/08*, OSP 3/2010, s. 230.

⁷⁷ Komentarz do art. 6, [w:] *Prawo autorskie i prawa pokrewne. Komentarz*, red. J. Barta, R. Markiewicz, SIP LEX 2011.

Jeżeli zatem publikacja nastąpiła bez zgody twórcy, nie doszło do rozpowszechnienia utworu i twórca innego utworu nie mógł działać w ramach dozwolonego użytku. W związku z tym, również wykorzystanie Instrukcji przez Wydawnictwo stanowi naruszenie praw Instytutu. Jednak nawet gdyby przyjąć, że art. 29 u.p.a.p.p. posługuje się innym znaczeniem terminu „rozpowszechnienie” niż to wskazane w art. 6 ust. 1 pkt 3 u.p.a.p.p., a przez to wymóg ten byłby mniej rygorystyczny, to pozostałe przesłanki prawa cytatu nie zostały spełnione, co wykażemy dalej.

Cytat może nastąpić jedynie w celu uzasadnionym prawami gatunku twórczości (lub wyjaśnieniem, analizą krytyczną, nauczaniem). Takie usprawiedliwione korzystanie występuje w przypadku działalności parodystycznej, pastiszu, krytyki, która nawiązuje jednoznacznie do cytowanego dzieła. Bez włączenia cytatu do danego dzieła nie byłoby możliwe stworzenie dzieła krytycznego czy parodii. Twórca nie byłby w stanie osiągnąć celu działań artystycznych w ramach danego gatunku. Jednocześnie zgodnie z orzecznictwem należy uwzględnić rolę „zwyczaju w sferze cytowania w poszczególnych gatunkach twórczości”⁷⁸.

W tym przypadku należy zauważyć, że nie było uzasadnione prawami gatunku parodii czy krytycznego komentarza przytoczenie całego utworu Instytutu. Jest to wykroczenie poza cel cytatu i dozwolony użytek. Złośliwy komentarz nie stanowi parodii uznanej w orzecznictwie za gatunek uprawniający zazwyczaj do cytowania dzieła w takiej formie, gdyż Książka wraz z przytoczeniem całości utworu cudzego bez zmian nie jest „komicznym naśladowaniem”, ani „twórczą przeróbką”⁷⁹. „W praktyce eksploatacja elementów cudzego utworu ogranicza się do przejmowania jego fragmentów”⁸⁰; i dlatego też na potrzeby komentarza i dla osiągnięcia jego celu wystarczające byłoby przytoczenie części utworu. Parodia i karykatura „muszą na tyle zmieniać sens i sytuację przejmowanego utworu, by było wiadomo, że przedstawiają własne spojrzenie na problematykę zawartą w utworze inspirującym i nie są zwykłym naśladownictwem”⁸¹. Jednocześnie, zgodnie z orzecznictwem, należy uwzględnić rolę „zwyczaju w sferze cytowania w poszczególnych gatunkach twórczości”. Wiąże się to zatem z porównaniem działania Autora ze zwykłym wykorzystaniem cytatu w podobnych utworach parodystycznych, które najczęściej ogranicza się do wskazania w przytoczonym elemencie charakterystycznych dla cytowanego utworu komicznych aspektów, a nie reprodukcji cudzego dzieła.

Nie sposób również uznać, żeby prześmiewczy i złośliwy komentarz do Instrukcji stanowił analizę krytyczną. Zresztą dla celów ewentualnej analizy krytycznej zasadne byłoby jedynie przytoczenie fragmentów Instrukcji. Może ona przecież zostać łatwo podzielona na poszczególne

---

⁷⁸ J. Barta, R. Markiewicz, *Prawo autorskie*, Warszawa 2013, s. 194.

⁷⁹ H. Markiewicz, *Parodia i inne gatunki literackie. Nowe przekroje i zbliżenia*, Warszawa 1974, [za:] J. Barta, R. Markiewicz, *Prawo autorskie*, Warszawa 2013, s. 195.

⁸⁰ J. Barta, R. Markiewicz, *Prawo autorskie*, Warszawa 2013, s. 195.

⁸¹ Wyrok SN z dnia 23 listopada 2004 r., sygn. akt I CK 232/04.

ustępy. Przytoczenie utworu Instytutu w całości świadczy dobitnie o przekroczeniu prawa cytatu przez Wydawnictwo. Z jednej strony, kryteria ilościowe nie decydują ostatecznie o nadużyciu prawa⁸², ale w każdym przypadku zakres wykorzystania cudzego utworu musi być uzasadniony celem cytatu i prawami gatunku twórczości. Celem takiego na pewno nie może stanowić zastąpienie wywodu i procesu twórczego, którego oczekuje się od autora książki. W sytuacji przywołania Instrukcji jako próby wykazania osobliwości rozwiązań legislacyjnych nie było konieczne cytowanie całości utworu

Aby dozwolony użytek był dopuszczalny, należy spełnić warunek z art. 34 u.p.a.p.p. nakazujący przy wykorzystaniu utworu podać jego twórcę i źródło. Postępowanie Wydawnictwa polegające na niepodaniu nazwiska autora naszym zdaniem nie znajduje uzasadnienia.

Autor cytujący powyższy utwór nie był zwolniony z obowiązku dokonania odpowiedniego aktu staranności polegającego na próbie ustalenia ewentualnego twórcy Instrukcji. Oznaczenie autorstwa było obiektywnie możliwe. Ze zwięzającej, prounijnej wykładni zdania 2 art. 34 u.p.a.p.p. wynika, że brak podania autora cytowanego utworu powinien mieć charakter wyjątkowy⁸³. Uwzględnienie istniejących możliwości jako przesłanka łagodząca dotyczy przede wszystkim rodzaju pola eksploatacji, w ramach którego wykorzystuje się utwór, np. w utworze muzycznym zbyt trudne jest oznaczenie autorstwa cytatu muzycznego. Wydawnictwo mogło i powinno było ustalić, kto jest twórcą (względnie wykonuje prawa twórcy), co zostanie szerzej omówione przy rozważeniu kwestii winy przy naruszeniu.

Kolejnym warunkiem powoływania się na dozwolony użytek jest normalne korzystanie z utworu i nienaruszanie słuszych interesów twórcy (art. 35 u.p.a.p.p.). Ocena „normalnego korzystania z utworu” polega na wyważeniu relacji pomiędzy wielkością przywołanego cytatu i wkładem pracy cytującego z korzyściami ekonomicznymi twórcy cytowanego i dalszym sensem istnienia cytowanego dzieła. W świetle opinii wyrażanych w doktrynie podkreślana jest powyższa zależność co do aspektu materialnych korzyści uprawnionego (*„Rozmiar dozwolonego cytatu nie może być taki, aby dochodziło w gruncie rzeczy do reprodukcji dzieła, z którego cytaty zostały zaczerpnięte. Cytowanie nie może więc prowadzić do uszczuplenia po stronie twórcy możliwości eksploatacji dzieła w normalny sposób”*)⁸⁴, jak i aspektu intelektualnego (*„Nie jest dozwolone zamieszczanie cytatów podyktowane jedynie chęcią zaoszczędzenia sobie wysiłku związanego z opisywaniem zjawisk formułowaniem myśli lub budową argumentacji”*⁸⁵). „Słusznym interesem twórcy” jest także oczekiwanie, że cytat nie wyeliminuje potrzeby zaznajomienia się z dziełem

⁸² Wyrok Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 17 grudnia 2002 r., sygn. akt I ACa 254/02.

⁸³ Opinia Rzecznika Generalnego V. Trstenjak z dnia 12 kwietnia 2011 r. do sprawy C-145/10 Eva-Maria Painer v. Standard Verlags GmbH.

⁸⁴ Komentarz do art. 29, [w:] *Prawo autorskie i prawa pokrewne. Komentarz*, red. J. Barta, R. Markiewicz, SIP LEX 2011.

⁸⁵ J. Barta, R. Markiewicz, *Prawo autorskie*, Warszawa 2013, s. 193.

oryginalnym⁸⁶. Zgodnie z interpretacją zawartą w piśmie Ministra Kultury i Sztuki⁸⁷, interesy twórcy narusza sam fakt zmniejszenia korzyści majątkowych twórcy dzieła źródłowego. Wykorzystanie Instrukcji przez Autora wykraczało poza normalny użytek utworu w ramach prawa cytatu, ponieważ ze względu przytoczenie całości dzieła czyni mało prawdopodobnym chęć zapoznania się przez odbiorcę z utworem, który mógłby być rozpowszechniony i wprowadzony do obrotu przez sam Instytut. W ten sposób niedozwolony cytat godzi również pośrednio w słuszne interesy twórcy o charakterze ekonomicznym i mógłby prowadzić do konkurencji w przypadku ewentualnej eksploatacji przez sam Instytut.

Podsumowując – w przypadku działań Wydawcy i Autora należy uznać, że doszło do przekroczenia granic dozwolonego użytku, co czyni ingerencję w sferę prawa wyłącznego twórcy bezprawną.

Analizując bezprawność i aspekt podmiotowy naruszenia należy uwzględnić rozumienie pojęcia winy na gruncie prawa cywilnego. Bezprawny charakter wykorzystania utworu jako sprzecznego z przepisami u.p.a.p.p. polega na wkroczeniu w monopol twórcy. Niekiedy spotykane w doktrynie postrzeganie działań w ramach dozwolonego użytku jako wykonywania własnego prawa podmiotowego⁸⁸ (wyłączającego bezprawność) również nie wpływa na zakres ochrony Instytutu ze względu na nadużycie prawa cytatu przez Wydawnictwo. Wadliwość podmiotowa postępowania Wydawnictwa polega na podjęciu niewłaściwej decyzji i wykonaniu jej przez naruszającego, przy czym zgodnie z normatywną teorią winy oceny tego działania dokonuje się z zewnątrz⁸⁹. Natomiast subiektywne zawinienie objawia się umyślnością lub niedbalstwem. Drugi z wymienionych stopni winy polega na niedołożeniu należytej staranności, której podwyższony standard ze względu na prowadzenie działalności gospodarczej przez Wydawnictwo ocenia się według art. 355 § 2 k.c. Profesjonalista na ogół zajmujący się obrotem dobrami chronionymi na gruncie prawa autorskiego powinien być wiedzieć o minimalnych warunkach co do twórczości, które musi spełniać utwór i sposobie przejścia autorskich praw majątkowych. Ponadto, powinien być świadomy sposobu funkcjonowania organów państwa (w tym przypadku Starosty), których kompetencje są ustawowo określone, a w zakresie specjalistycznych oraz nowatorskich rozwiązań legislacyjnych organy te często korzystają z pomocy podmiotów zewnętrznych. Wskazany wyżej brak kompetencji Starosty do wydania aktu ze względu na specyficzny przedmiot regulacji powinien być oczywisty nawet dla laika. W związku z tym, Wydawnictwo powinno było podjąć

---

⁸⁶ *Ibidem*.

⁸⁷ Wyjaśnienie Ministerstwa Kultury i Sztuki z dnia 10 lipca 1995 r. dotyczące cytatu (pismo MKiS znak. DPA.024/122/95).

⁸⁸ L. Małek, *Cytat w świetle prawa autorskiego*, Warszawa 2011, s. 58 i nast.

⁸⁹ W. Czachórski, *Zobowiązania: zarys wykładu*, Warszawa 2011, s. 216.

dalsze działania zmierzające do ustalenia uprawnionego. Taki standard działań na rynku wydawniczym jest uzasadniony między innymi treścią zasad etycznych i zakresem działań wydawców określonych w Statucie Polskiej Izby Książki⁹⁰ działającej na podstawie ustawy o izbach gospodarczych⁹¹. Z powyższych względów działanie Wydawnictwa jest zawinione, a dochowanie należytej staranności powinno polegać na przykład na wystąpieniu z wnioskiem o udzielenie informacji publicznej do starostwa zgodnie z przepisami ustawy o dostępie do informacji publicznej. Konsekwencją niedbałego postępowania Wydawnictwa jest utrata możliwości przewidzianej w art. 79 ust. 3 u.p.a.p.p., która mogłaby pozwolić temu podmiotowi uniknąć konieczności usunięcia skutków i zaniechania naruszeń. Dodatkowo w zakresie żądania zapłaty stosownego wynagrodzenia przez Instytut na podstawie art. 79 ust. 1 pkt. 3b u.p.a.p.p. uzasadnione jest żądanie trzykrotności powyższej kwoty albo żądanie odszkodowania na zasadach ogólnych.

---

⁹⁰ Statut Polskiej Izby Książki uchwalony na Walnym Zgromadzeniu Członków PIK w dniu 15 maja 2013 r., dostęp elektroniczny pod adresem: <http://www.pik.org.pl/upload/files/PIK%20statut%20WZ%2015.05.13.pdf>.

⁹¹ Ustawa z dnia 30 maja 1989 r. o izbach gospodarczych (tekst jedn. Dz. U. z 2009 r. Nr 84, poz. 710).

Podsumowanie

1. Instrukcja stanowi utwór w rozumieniu prawa autorskiego (tj. spełnia wszystkie cztery przesłanki) i nie ma charakteru aktu normatywnego, dokumentu urzędowego ani materiału urzędowego.
2. Uprawnionym do wykonywania praw autorskich do Instrukcji jest Instytut.
3. Umowa o dzieło przeniosła na Powiat tylko własność egzemplarza Instrukcji. Nie doszło do przeniesienia autorskich praw majątkowych ani udzielenia licencji.
4. Kroki prawne Instytutu z zakresu własności intelektualnej mogą polegać na żądaniu zaniechania naruszeń, usunięcia ich skutków, naprawienia wyrządzonej szkody – na zasadach ogólnych albo przez zapłatę wynagrodzenia – oraz żądaniu wydania uzyskanych korzyści.
5. Środki ochrony Wydawnictwa mogą polegać na zaprzeczaniu, że Instrukcja jest utworem, wskazywaniu braku winy przy jej wykorzystaniu i – ewentualnie – twierdzeniu, że korzystanie następowało w ramach dozwolonego użytku.
6. W ramach przygotowania do sporu sądowego oraz w samym sporze Instytut może wystąpić z roszczeniami informacyjnymi, wnieść o zabezpieczenie dowodów i zabezpieczenie roszczeń.
7. IRPK przysługuje legitymacja czynna w sporze sądowym. Instytut będzie musiał udowodnić, że Instrukcja jest utworem, została w tym charakterze przeniesiona do Książki i nie jest wynikiem niezależnej twórczości jej autora, a także wykazać, w jaki sposób naruszono prawo bezwzględne.
8. Możliwe jest skierowanie roszczeń przeciwko Wydawnictwu i Autorowi – przysługuje im legitymacja bierna jako współsprawcom.
9. Zarzuty Wydawnictwa należy uznać za niezasadne ze względu na zawinione naruszenie i przekroczenie prawa cytatu.